

Левко Л.А.

ПРИРОДА РІДНОГО КРАЮ

(Подорож на південь Хмельниччини)

**Хмельницький обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти
Хмельницький обласний еколого-натуралістичний
центр учнівської молоді
Староушицький ліцей Кам'янець-Подільського району**

Природа рідного краю

*Збірка дидактичних матеріалів до занять гуртка
«Природа рідного краю»
(з досвіду роботи)*

**Левко Лариса Афанасіївна,
вчитель початкових класів,
керівник гуртка юннатів
Хмельницького ОЕНЦУМ на
базі Староушицького ліцею
Кам'янець-Подільського району**

2021 рік

Рецензенти:

- **Галас А.В.**, методист з початкової освіти Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;
- **Климчук В.В.**, директор Хмельницького обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді;
- **Мирна Л.А.**, методист біології та екології Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;
- **Юрченко М.В.**, вчитель біології вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист Староушицького ліцею.

Схвалено на засіданнях методичних рад Староушицького ліцею (протокол № 4 від 10.02.2021 р.) та Хмельницького ОЕНЦУМ (протокол № 53 від 07.04.2021 р.).

Природа рідного краю. *Збірка дидактичних матеріалів (з досвіду роботи) Левко Л.А. - Хмельницький, ХОЕНЦУМ, 2021. - 74 с. іл.*

Збірку дидактичних матеріалів створено на допомогу керівникам гуртків юннатів молодшого шкільного віку і вчителям початкових класів. У посібнику природничо-краєзнавчого змісту пропонуються інтегровані завдання, посилання на QR-коди для перегляду відео природних об'єктів південної частини Хмельниччини - Наддністрянщини, подано тлумачення термінів.

Дидактичні матеріали можуть бути використанні як на заняттях гуртка «Природа рідного краю», так і в освітньому процесі початкової школи.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Календарно-тематичний план роботи гуртка «Природа рідного краю». Перший рік навчання.....	6
Календарно-тематичний план роботи гуртка «Природа рідного краю». Другий рік навчання.....	17
Подорож на південь Хмельниччини.....	29
Зупинка 1. Бакотська затока.....	36
Зупинка 2. Біла гора.....	39
Зупинка 3. Курник.....	42
Зупинка 4. Теремець.....	44
Зупинка 5. Дністер.....	47
Зупинка 6. Урочище «Біла криничка».....	53
Зупинка 7. Панорама Карпат.....	54
Зупинка 8. Яр Селисок.....	55
Зупинка 9. Молочний камінь.....	56
Зупинка 10. Розважальна.....	57
Зупинка 11. Збережемо природу від сміття!.....	64
Корисні підказки юним туристам.....	67
Післямова.....	68
Список використаної літератури та електронних ресурсів.....	70

ПЕРЕДМОВА

У кожної людини, окрім великої Батьківщини, є куточок на Землі, де вона вперше побачила сонце і зорі, почула милозвучні пісні пташок, змочила босі ноги в кришталевій вранішній росі, напилася з криниці чистої джерельної води. З року в рік цей куточок рідного краю квітне синім барвінком неба, золотіє високим сонцем і малиною зорею над голубими водами річок, тривожить душу духмяними пахощами лікарських рослин ...

Осягаючи простори південної частини Хмельниччини, можна побачити багато природних об'єктів, що оповиті сивими легендами, які живлять нашу людську душу неповторною красою та таємничістю. Це найбагатший дар для майбутніх поколінь. Це не спадщина для одного, а подарунок для усіх. Проте, щоб зберегти цю фантастичну нерукотворну красу, потрібно її спочатку пізнати.

Тому, з метою розширення, систематизації і поглиблення знань про мальовничу природу подільського краю, засвоєння основ екологічних знань, перетворення теоретичних знань у стійкі переконання, формування у молодшого покоління активної життєвої позиції та морально-етичних правил поведінки в природному оточенні, функціонують гуртки екологічного спрямування.

Значне місце серед них посідає діяльність гуртка для вихованців віком 7-10 років за навчальною

програмою з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку «Природа рідного краю».

Активізувати та покращити ефективність і якість цього напрямку роботи зі школярами має на меті посібник «Природа рідного краю (Подорож на південь Хмельниччини)». Цей посібник для всіх тих, хто любить українську природу і хоче долучитися до її збереження. Юні читачі, подорожуючи зупинками мандрівки, зможуть виконати інтегровані завдання та перейти за посиланнями QR-кодів для перегляду відео природних об'єктів південної частини Хмельниччини.

Наявні у ньому словнички подають тлумачення слів у доступній для дітей формі.

У посібник включено календарно-тематичне планування роботи гуртка «Природа рідного краю» на два навчальних роки. Творчий доробок, призначений для навчання дітей молодшого шкільного віку, стане у нагоді вчителям початкових класів під час проведення уроків (навчальних занять гуртка юннатів), а також у процесі організації проектної діяльності.

Кожна людина повинна знати свій рідний край, де народилася й живе, та мати бажання досліджувати його природну і духовну спадщину...

Здобуті у гуртку чи на уроках природничо-краєзнавчі знання допоможуть юним громадянам нашої країни стати справжніми українцями, гідними слави рідної землі та неньки-України.

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

роботи гуртка «Природа рідного краю»

(Васютіна Т. М., Драган О. А., Трегубова Л. А.
Навчальна програма з позашкільної освіти еколого-
натуралістичного напрямку: еколого-біологічний
профіль «Природа рідного краю»; Київ: 2015)

Перший рік навчання

№ з/п	Тема	Години	Дата
I. Вступ (4 год).			
1.	<i>Теоретична частина.</i> Ознайомлення вихованців з планом і програмою роботи гуртка. Наша Батьківщина - Україна. Місце України на фізичній карті світу, розташування нашого краю на карті України.	2	
2.	<i>Практична частина.</i> Екскурсія до шкільного екологічного центру.	2	
II. Рельєф нашої місцевості (14 год).			
3.	<i>Теоретична частина.</i> Особливості рельєфу своєї місцевості. Штучний та природний рельєфний дизайн.	2	

4.	Різноманітність гірських порід і мінералів, корисних копалин нашої місцевості.	2	
5.	<i>Практична частина.</i> Екскурсія: Рельєфний дизайн місцевості рідного краю.	2	
6.	Екскурсія: Вивчення гірських порід, мінералів, корисних копалин за колекціями.	2	
7.	Дослідницький практикум: «Які корисні копалини є у моєму краї?».	2	
8.	Дослідницький практикум: Збір і визначення гірських порід краю. Складання колекцій корисних копалин. Виявлення їх властивостей.	2	
9.	Використання корисних копалин у господарській діяльності населення свого регіону.	2	
III. Кліматичні явища нашого краю (14 год.).			
10.	<i>Теоретична частина.</i> Природні кліматичні явища: зливи, град, суховії, пилові бурі, посухи, ожеледь, заморозки (ранні осінні, пізні весняні). Особливості клімату своєї місцевості.	2	
11.	Сезонні зміни в природі. Фенологічні спостереження. Правила ведення	2	

	фенологічних спостережень. Календар природи. Народний метеорологічний календар. Значення сезонних явищ для господарської діяльності людини.		
12.	<i>Практична частина.</i> Ознайомлення з обладнанням для метеорологічних спостережень. Спостереження за погодою на метеорологічному майданчику позашкільного навчального закладу, підведення підсумків спостережень за кожен сезон, встановлення особливостей клімату у місцевості.	2	
13.	Збір та обговорення інформації про зміни у неживій і живій природі та праці людей у кожному пору року у своєму краї.	2	
14.	Складання таблиці «Наша погода». Складання прогнозу погоди за місцевими ознаками. Перевірка народних прикмет. Створення календаря народних прикмет.	2	
15.	Робота над інформаційним проектом «Які спостереження за природою допомогли людям створити календар?».	2	
16.	Робота над інформаційним проектом	2	

	«Які рослини і тварини допомагають людям передбачити погоду?»		
IV. Повітря (14 год.).			
17.	<i>Теоретична частина.</i> Повітря, його значення, склад та властивості. Життя в повітрі. Якість повітря.	2	
18.	Основні джерела та види забруднення атмосферного повітря. Вплив забрудненого повітря на живі організми і здоров'я людини. Охорона атмосферного повітря.	2	
19.	<i>Практична частина.</i> Дослідження властивостей повітря.	2	
20.	Вивчення кімнатних рослин, які очищують повітря.	2	
21.	Робота над прикладним проектом <u>«Поліпшення якості повітря кімнати для занять гуртка».</u>	2	
22.	Робота над інформаційним проектом «Рослини - індикатори чистоти повітря».	2	
23.	Складання колекції насіння дерев'янистих рослин, які очищають повітря.	2	
V. Вода у природі нашого краю (22 год.).			
24.	<i>Теоретична частина.</i>	2	

	Вода, її склад та властивості, значення води. Природні та штучні водойми краю, їх характеристика. Використання водних ресурсів краю у господарській діяльності людей та в оздоровчих цілях.		
25.	Якість води. Основні джерела забруднення води нашого краю.	2	
26.	Вплив забрудненої води на стан навколишнього середовища та здоров'я людини. Види очищення води в побуті.	2	
27.	Охорона і збереження водних ресурсів краю.	2	
28.	<i>Практична частина.</i> Екскурсія з метою вивчення місцевих водойм (джерел, струмків, річок, ставків). Визначення правого і лівого берегів та сторін горизонту за течією річки.	2	
29.	Дослідження річки: описання річкової долини, складу дна річки (глинисте, піщане, кам'янисте), меандри (покрученості русла), флори і фауни водного середовища, замальовування прибережних рослин. Виготовлення наочних посібників про роль води у природі.	2	

30.	Дослідницький практикум «Вивчення властивостей води»	2	
31.	Дослідницький практикум «Визначення якостей води у місцевій водоймі».	2	
32.	Робота над прикладними проектами «Джерела забруднення водойми краю»	2	
33.	Робота над проектами «Як облаштувати джерело?»	2	
34.	Робота над проектом «Заощадження води в побуті».	2	
VI. Ґрунти у природі рідного краю (20 год.).			
35.	<i>Теоретична частина.</i> Ґрунти, їх склад та властивості, значення ґрунту. Основні типи ґрунтів. Родючість ґрунту. Українські чорноземи.	2	
36.	Основні джерела забруднення ґрунтів. Діяльність людини і стан ґрунтів краю. Проблеми сміттєзвалищ та їх вплив на ґрунт.	2	
37.	Ерозія ґрунтів та заходи боротьби з нею. Насадження полезахисних смуг та лісових масивів на схилах балок, ярів, вздовж берегів річок тощо.	2	
38.	Раціональне використання і охорона земельних ресурсів.	2	

39.	<i>Практична частина.</i> Експерсія з метою вивчення різноманітності ґрунтів околиць населеного пункту. Залежність видового складу рослин від типу ґрунту.	2	
40.	Складання схеми «Шари ґрунту». Визначення складу і властивостей місцевих ґрунтів. Створення колекцій місцевих ґрунтів. Визначення складу ґрунту навчально-дослідної земельної ділянки.	2	
41.	Виготовлення колажу рослин-індикаторів властивостей ґрунту.	2	
42.	Дослідницький практикум: «Як поліпшити властивості ґрунту?»	2	
43.	Робота над інформаційним проектом «Складання правил сортування твердих побутових відходів».	2	
44.	Виставка творчих робіт виробів з побутових відходів.	2	
VII. Рослини нашого краю (20 год.).			
45.	<i>Теоретична частина.</i> Різноманітність рослинного світу своєї місцевості. Роль рослин в природі та житті людини.	2	
46.	Рослинні угруповання краю: ліси, степи, луки, болота тощо. Водна та	2	

	навколоводна рослинність.		
47.	Червона книга України. Зелена книга України. Природно-заповідний фонд рідного краю, регіональний список рідкісних рослин.	2	
48.	<i>Практична частина. Екскурсія «Ознайомлення з розмаїттям рослинного світу рідного краю».</i> Визначення найпоширеніших рослин місцевості, встановлення їх життєвих форм (дерево, кущ, трав'яниста рослина).	2	
49.	Фенологічні спостереження за станом природи в парку (лісі).	2	
50.	Встановлення залежності між видом ґрунту, поширеного в краї і найпоширенішими рослинами.	2	
51.	Підготовка повідомлень вихованців про рослин природних (лісу, луку, степу) і штучних (поля, луку, саду, городу) угруповань місцевості, їх обговорення. Складання фотоальбомів рослин природних і штучних угруповань краю. Визначення серед них лікарських та отруйних.	2	
52.	Коментований перегляд відеоматеріалів про роль рослин у	2	

	природі		
53.	Коментований перегляд відеоматеріалів про роль рослин господарській діяльності людини.	2	
54.	Дослідницький практикум «Як орієнтуватися в лісі?».	2	
VIII. Дикорослі, культурні і декоративні рослини нашого краю (20 год.).			
55.	<i>Теоретична частина.</i> Різноманітність дикорослих, культурних і декоративних рослин краю.	2	
56.	Різноманітність культурних рослин. Значення культурних рослин в житті людини. Найпоширеніші культурні рослини рідного краю.	2	
57.	Провідні сільськогосподарські культури нашої місцевості: польові, овочеві, плодові та ягідні.	2	
58.	Різноманітність декоративних рослин рідного краю.	2	
59.	Лікарські рослини та їх значення для людини.	2	
60.	Лікарські рослини нашої місцевості, що занесені до Червоної книги.	2	
61.	<i>Практична частина.</i> Екскурсія до приватного підприємства по збиранню	2	

	лікарської рослинної сировини.		
62.	Екскурсія на поле місцевого приватного господарства.	2	
63.	Замальовка найпоширеніших культурних рослин рідного краю.	2	
64.	Створення гербарію лікарських рослин.	2	
ІХ. Гриби нашого краю (8 год.).			
65.	<i>Теоретична частина.</i> Поняття про гриби як невід'ємну групу живих організмів. Особливості будови шапинкових грибів.	2	
66.	Гриби їстівні, отруйні та паразитичні. Значення грибів у природі та житті людини.	2	
67.	Найпоширеніші гриби нашої місцевості та їх охорона.	2	
68.	<i>Практична частина.</i> Вікторина «Гриби». Складання правил безпечної поведінки з грибами в природі.	2	
Х. Дослідницька робота на навчально-дослідній земельній ділянці (8 год.).			
69.	<i>Теоретична частина.</i> Методика дослідницької роботи. Ведення щоденника дослідницької роботи.	2	
70.	<i>Практична частина.</i> Пересаджування	2	

	та догляд за кімнатними рослинами		
71.	Посів насіння квітів на клумбах та догляд за ними.	2	
72.	Засоби боротьби з бур'янами. Розпушування ґрунту.	2	
XI. Підсумок (2 год.).			
73.	Підведення підсумків роботи.	2	

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН роботи гуртка «Природа рідного краю»

(Васютіна Т.М., Драган О.А., Трегубова Л.А.
Навчальна програма з позашкільної освіти еколого-
натуралістичного напрямку: еколого-біологічний
профіль «Природа рідного краю»; Київ: 2015)

Другий рік навчання

№ з/п	Тема	Го ди ни	Дата
I. Вступ (2 год).			
1.	<i>Теоретична частина.</i> Ознайомлення з планом роботи гуртка та тематикою дослідницької роботи.	2	
II. Тваринний світ нашого краю (14 год).			
2.	<i>Теоретична частина.</i> Різноманітність тварин нашої місцевості. Комахи. Знайомі «незнайомці» - павуки.	2	
3.	Риби. Птахи. Звірі (ссавці). Ланцюги живлення за участю тварин краю.	2	
4.	Значення тварин нашої місцевості у природі та житті населення. Червонокнижні тварини краю, заходи для їхньої охорони.	2	

5.	<i>Практична частина.</i> Екскурсія до шкільного «Екоцентру».	2	
6.	Складання фотоальбому чи фотоколажу із найпоширеніших видів тварин краю. Розроблення правил поведінки з тваринами у природі.	2	
7.	Дослідницький практикум: «Чи розуміють тварини одне одного?». Прослуховування записів з голосами тварин, визначення їх «власників». Складання ланцюгів живлення.	2	
8.	Робота над інформаційним проектом «Значення тварин у природі краю та житті місцевого населення».	2	
III. Комахи і павукоподібні нашого краю (14 год.).			
9.	<i>Теоретична частина.</i> Різноманітність комах і павукоподібних краю та середовища їх існування. Відносний характер уявлень про користь і шкоду, яку приносять комахи та павукоподібні.	2	
10.	Одомашнені комахи - бджоли та шовкопряди.	2	
11.	Комахи та кліщі переносники збудників інфекційних хвороб. Отруйні комахи і павукоподібні місцевості. Перша допомога при	2	

	укусах комахами і кліщами. Охорона комах.		
12.	<i>Практична частина.</i> Екскурсія до біологічного кабінету: Ознайомлення із зовнішнім виглядом комах різних видів за колекціями. Ознайомлення з різноманітністю комах краю, комахами-шкідниками сільського господарства.	2	
13.	Дослідницький практикум «Сезонні явища у житті комах» Складання пам'ятки «Правила безпечного перебування у лісі».	2	
14.	Робота над проектами (інформаційними, прикладними, дослідницькими) «Як готуються до зими соціальні комахи місцевості?».	2	
15.	Робота над проектом «Біологічні методи захисту від комах-шкідників».	2	
IV. Риби у водоймах нашої місцевості (14 год.).			
16.	<i>Теоретична частина.</i> Різноманітність та значення риб нашої місцевості. Особливості будови їх тіла у зв'язку із життям у воді.	2	
17.	Промислове розведення риб у водоймах нашої місцевості.	2	
18.	Охорона рибних багатств України та	2	

	краю.		
19.	Розведення риб в акваріумах, їх види.	2	
20.	<i>Практична частина.</i> Вивчення та замальовування зовнішнього вигляду та особливостей будови риби. Складання пам'ятки «Правила догляду за мешканцями акваріума».	2	
21.	Робота над дослідницьким проектом «Чи дбають риби про своє потомство».	2	
22.	Робота над дослідницьким проектом «Я - риба. (Що б я сказала людям про свою охорону)».	2	
V. Птахи нашого краю (18 год.).			
23.	<i>Теоретична частина.</i> Різноманітність та значення птахів нашої місцевості.	2	
24.	Особливості зовнішньої будови тіла птахів, які пов'язані з пристосуванням до польоту. Гніздування.	2	
25.	Пристосування птахів до різноманітних умов життя.	2	
26.	Дикі та свійські птахи. Охорона птахів. Правила ведення фенологічних спостережень за птахами.	2	
27.	<i>Практична частина.</i> Екскурсія: в природу для ознайомлення з різноманітністю птахів місцевості.	2	

	Визначення птахів своєї місцевості за величиною, оперенням, поведінкою, співом.		
28.	Дослідницький практикум «Сезонні явища в житті птахів».	2	
29.	Дослідницький практикум «Чиї сліди?»	2	
30.	Робота над проектом (інформаційно-дослідницьким) «Приваблення птахів».	2	
31.	Робота над проектом (прикладним) «Пташиний будиночок».	2	
VI. Звірі нашої місцевості (14 год.).			
32.	<i>Теоретична частина.</i> Різноманітність ссавців нашої місцевості та їх значення.	2	
33.	Вплив середовища існування на життя звірів. Цінні види ссавців регіону, їх збереження та розмноження.	2	
34.	Червонокнижні звірі нашої місцевості та їх охорона.	2	
35.	<i>Практична частина.</i> Екскурсія в шкільний екоцентр для ознайомлення з різноманітністю ссавців нашої місцевості.	2	
36.	Дослідницькі практикум «Сезонні явища в житті звірів. Чиї сліди?».	2	

37.	Робота над проектом (інформаційним, дослідницьким) «Як звірі дбають про своє потомство?»	2	
38.	Робота над проектом (інформаційним) «Я потребую охорони».	2	
VII. Охорона та збереження природи рідного краю (16 год.).			
39.	<i>Теоретична частина.</i> Природні та штучні об'єкти природно-заповідного фонду нашої місцевості (природні території та об'єкти - природні та біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища; штучно створені об'єкти - ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, пам'ятки садовопаркового мистецтва).	2	
40.	Унікальні пам'ятки природи місцевого значення.	2	
41.	Державні і регіональні заходи з охорони об'єктів живої і неживої природи у краї.	2	
42.	<i>Практична частина.</i> Екскурсія на екологічну стежку «Біла криничка».	2	
43.	Вивчення реальних заходів з боку	2	

	держави, органів місцевої влади, вихованців позашкільного навчального закладу щодо охорони довкілля.		
44.	Дослідницький практикум «Червонокнижні рослини на стихійних ринках».	2	
45.	Участь у природоохоронній акції зі збереження первоцвітів.	2	
46.	Робота над прикладним проектом «Що я можу зробити і зроблю для збереження об'єктів живої і неживої природи у моєму краї?».	2	
VIII. Взаємозв'язки у природі краю (14 год.).			
47.	<i>Теоретична частина.</i> Екологія - наука про взаємозв'язки живих організмів між собою та довкіллям.	2	
48.	Найпростіша класифікація екологічних зв'язків: зв'язки між живою і неживою природою, зв'язки в живій природі (між рослинами, тваринами, іншими організмами), зв'язки між природою і людиною.	2	
49.	Природні і штучні угруповання.	2	
50.	<i>Практична частина.</i> Екскурсія у природу з метою виявлення природних і штучних угруповань місцевості.	2	

51.	Дослідницький практикум «Лишайники».	2	
52.	Робота над творчим проектом «Казка про взаємодію людини і природи».	2	
53.	Рольова гра «Павутиння взаємозв'язків».	2	
ІХ. Взаємозалежність екологічного стану місцевості та здоров'я населення (22 год.).			
54.	<i>Теоретична частина.</i> Взаємозв'язок між чистотою довкілля і здоров'ям людей краю.	2	
55.	Вплив забруднення навколишнього природного середовища на здоров'я людини. Шляхи потрапляння шкідливих речовин в організм людини.	2	
56.	Заходи, спрямовані на зменшення шкідливого впливу забруднення на здоров'я людини.	2	
57.	Роль зелених насаджень у місті (селі).	2	
58.	Оздоровча функція лісу.	2	
59.	Рослини-індикатори стану навколишнього середовища.	2	
60.	Рослини-фільтри і накопичувачі шкідливих речовин.	2	
61.	<i>Практична частина.</i> Ознайомлення з публікаціями у місцевих джерелах інформації про стан довкілля.	2	

62.	Робота над творчим екологічним проектом «Парки - легені села».	2	
63.	Робота над інформаційним проектом «Стан і роль зелених насаджень поблизу закладу освіти».	2	
64.	Складання пам'ятки «Правила запобігання захворюванням».	2	
Х. Енергозбереження (14 год.).			
65.	<i>Теоретична частина.</i> Природні і штучні джерела енергії в регіоні.	2	
66.	Невичерпні (сонце, вітер, рухома вода) та вичерпні (паливні корисні копалини) джерела енергії в регіоні.	2	
67.	Проблема енергозбереження в країні та краї.	2	
68.	Енергозбереження в побуті.	2	
69.	<i>Практична частина.</i> Дослідницький практикум «Причини втрат тепла та електроенергії в навчальному закладі і вдома».	2	
70.	Складання правил збереження тепла і заощадження електроенергії в кімнаті для занять гуртка та перевірка їх дієвості.	2	
71.	Робота над прикладним проектом «Енергозбереження моєї оселі».	2	

XI. Дослідницька робота на навчально-дослідній земельній ділянці (4 год.).			
72.	<i>Теоретична частина.</i> Методика польових досліджень з овочевими культурами. Тематика дослідницької роботи.	2	
73.	<i>Практична частина.</i> Закладання та проведення дослідів відповідно до тематики дослідницької роботи. Ведення щоденника дослідницької роботи.	2	
XII. Підсумок (2год.).			
74.	Підведення підсумків роботи гуртка.	2	

Серед основних завдань проведення навчальних занять гуртка «Природа рідного краю» є засвоєння основ екологічних знань, перетворення теоретичних знань у стійкі переконання, формування у вихованців активної життєвої позиції і практичних навичок екологічно доцільної поведінки в природному та соціальному оточенні, розширення, систематизація і поглиблення знань про природу рідного краю.

Для ефективного вирішення цих важливих для сьогодення завдань та розвитку ціннісного ставлення до природи, як реального джерела задоволення естетичних і рекреаційних потреб дітей, активізації пізнавальної діяльності вихованців молодшого шкільного віку слід використовувати різноманітні методи й форми роботи, багатство та мудрість краєзнавчого матеріалу, яскраві засоби емоційного рідного слова, переконливу мову цифр.

Чинне місце у діяльності гуртка посідають заняття, що проводяться посеред природи. Адже, перебуваючи у мальовничому природному куточку рідного краю, вихованці краще навчаються розуміти навколишній світ, відчувають його неповторну красу.

Досягненню цієї мети сприяє проведення навчальних екскурсій та подорожей. Під час дистанційної форми навчання вони можуть бути віртуальними або заочними.

Безумовно, щоб заняття були більш цікавими і продуктивними, треба використовувати різноманітні інтерактивні та інтегровані завдання, які стимулюють

розвиток творчих здібностей і креативного мислення, дають матеріал для роздумів та фантазування, враховують інтереси сучасних дітей (яскраві й інформативні малюнки, фото, головоломки, кросворди, ребуси, посилання за QR-кодами). Важливу роль при цьому посідає органічне поєднання екологічної освіти з відродженням народної педагогіки. Це поєднання не випадкове тому, що майже кожний природний об'єкт оповитий легендами і повір'ями наших предків. Саме така емоційно забарвлена інформація трансформується в практичну діяльність дитини, що спрямовується на гуманне, екологічне ставлення до об'єктів живої та неживої природи.

«Подорож на південь Хмельниччини» допоможе дітям розширити знання про природу Наддністрянщини Хмельницької області, навчить їх гармонійно співіснувати з дивовижним навколишнім світом.

Красознавчий матеріал та емоційне сприйняття прекрасного під час подорожі стануть яскравим і дієвим інструментом виховання екологічної культури та патріотичних почуттів, любові до рідного краю, Батьківщини - України.

ПРИРОДА РІДНОГО КРАЮ

(Подорож на південь Хмельниччини)

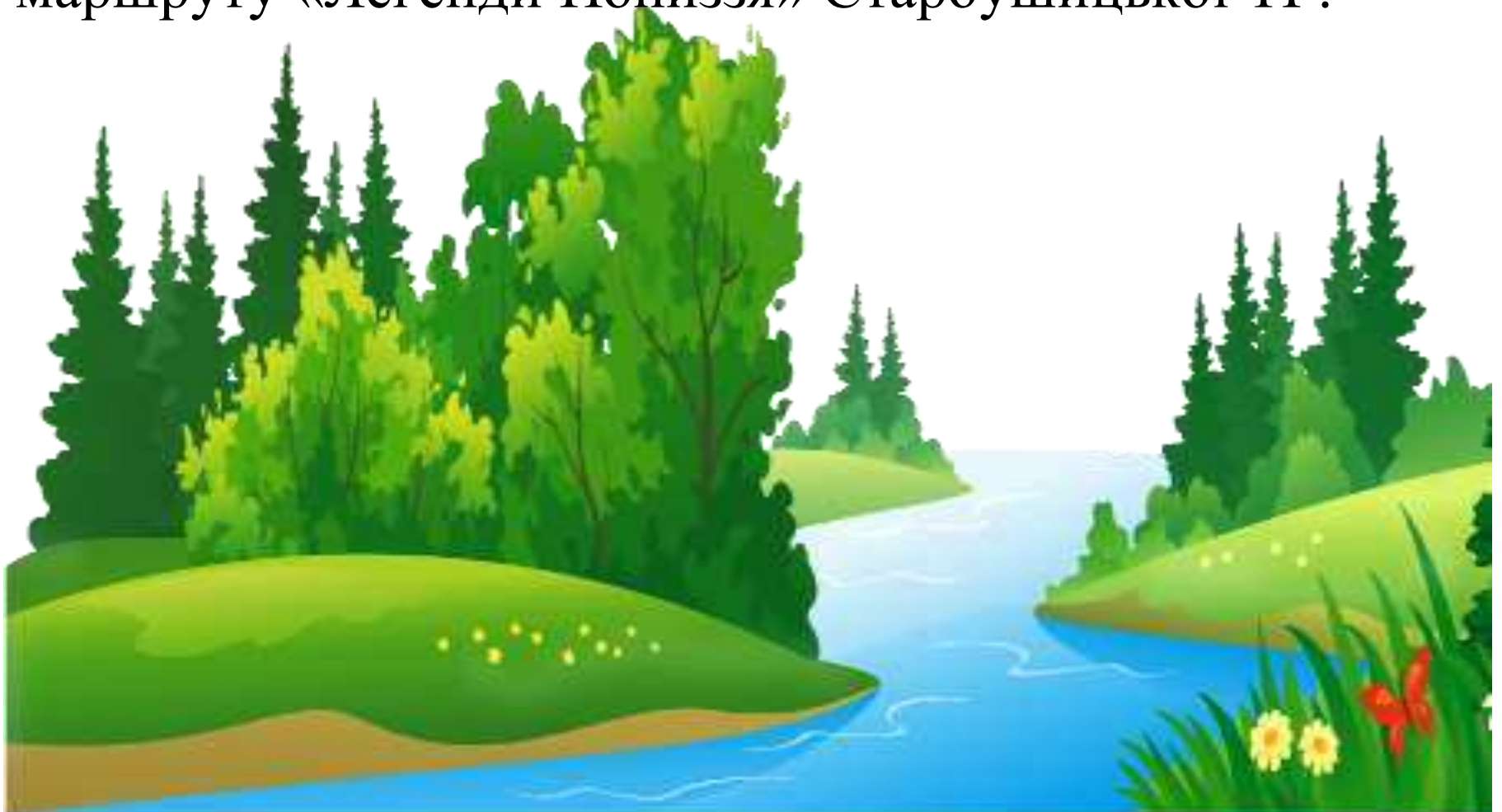

Любі хлопчики й дівчатка!

У кожної людини є мрія: побувати у прекрасному куточку України. Адже подорожуючи ми відкриваємо для себе навколишній світ, здобуваємо нові знання, отримуємо яскраві враження, незабутні моменти життя, веселі спогади і безцінний досвід. В нашій країні є багато чарівних та загадкових місць. Для кожного воно своє. Одні полюбляють великі міста, театри, музеї, фортеці... Інші гірське прохолодне повітря, лагідне тепле море, широкополі степи, голубі озера... Тож давайте пізнавати нашу Україну разом!

А чи знаєте ви, що за результатами дослідження від компанії Google, одним із найпопулярніших запитів серед туристичних напрямів України в 2020 році є Бакота, що розташована на території зеленого маршруту «Легенди Пониззя» Староушицької ТГ.

Цей мальовничий куточок Поділля приваблює туристів дивовижними природними та рукотворними пам'ятками природи. Адже, краєвиди гір і пагорбів, вкритих лісом, могутній Дністер із тихими затоками, цілющі джерела, велика різноманітність тваринного та рослинного світу роблять це місце бажаним куточком земного раю.

Ну що зацікавилися? Тоді вирушаємо!!! Будьте певні: подорож буде цікавою і пізнавальною. Нашими провідниками будуть невгамовні мандрівники Настуся та Михайлик, з якими буде весело, пізнавально й повчально.

Мандрівники –
це люди,
які вирушають
у подорож.

а	м	а	н	д	р	и	з	о	л	д	ж
й	ц	у	п	о	х	і	д	п	р	н	в
с	п	р	о	г	у	л	я	н	к	а	б
е	к	с	п	е	д	и	ц	і	я	ч	я
а	к	у	ц	д	п	о	ї	з	д	к	а
м	а	н	д	р	і	в	к	а	ж	б	и

Допоможіть Михайлику знайти близькі
за значенням слова до слова
«ПОДОРОЖ».

Довідка: мандри, похід, прогулянка, експедиція, поїздка, мандрівка

Ну що, вирушаємо?!

**Та, ні.
Треба ще
рюкзак скласти.**

Що покладемо ?
З'єднайте стрілочкою.

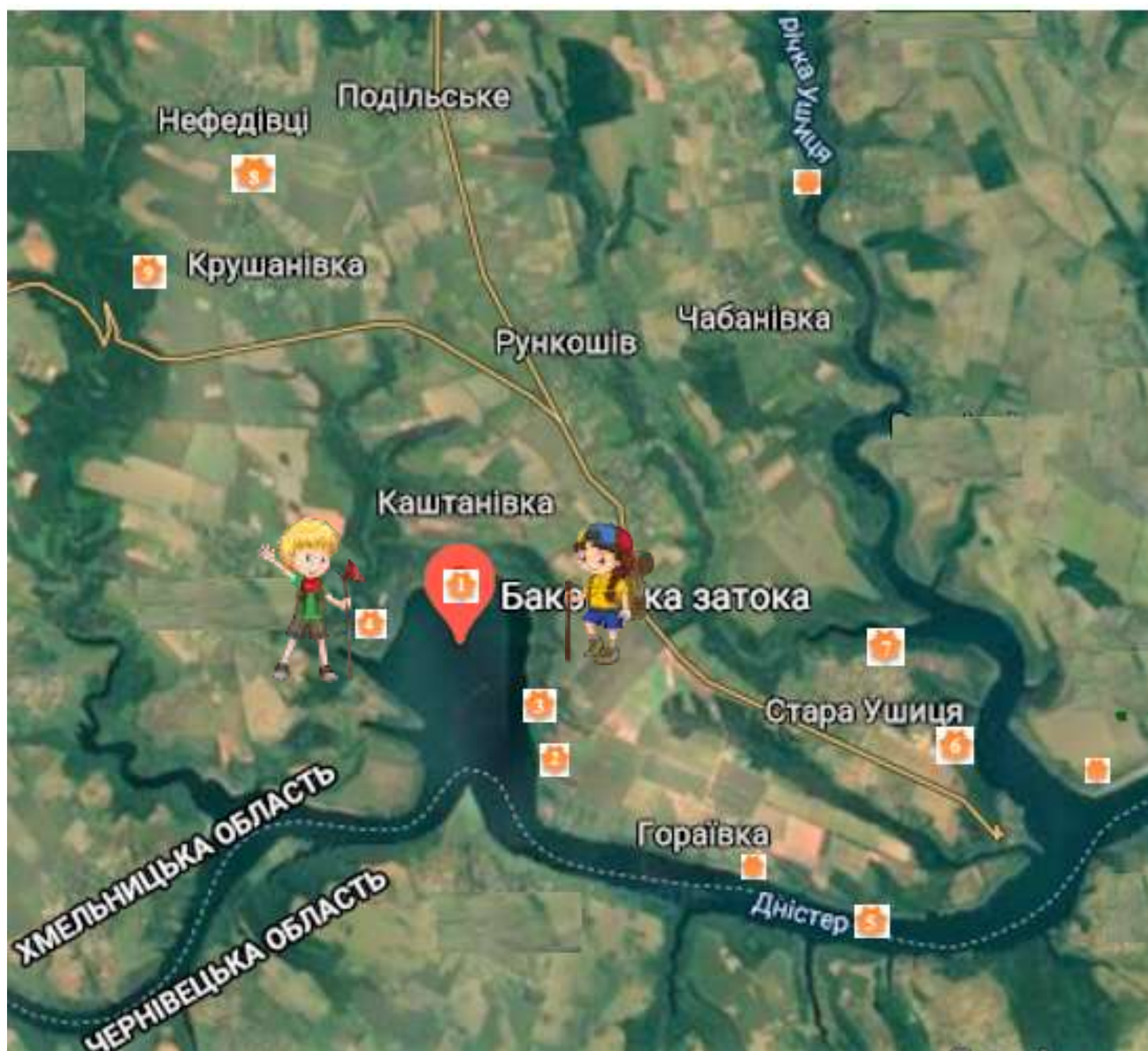
З вашою допомогою Михайлик швидко зібрав рюкзак і...
Та Настуся знову зупинила:
Перед початком походу потрібно повторити правила туриста та поведінки у природі!!!

1. Слово керівника - закон.
2. Після нас - чистіше, ніж до нас.
3. Перекажи друзям те, що знаєш сам.

На території Староушицької ТГ є дуже багато чудових природніх об'єктів. Юні туристи-екологи пропонують вам розпочати мандрівку з найпопулярнішого мальовничого рукотворного куточка незайманої природи, назва якого закодована у таблиці.

2	4	6	8	5	3	7	9	1		15	12	10	13	14	11
а	о	с	к	т	к	ь	а	Б		а	т	з	о	к	а
1 2 3 4 5 6 7 8 9									10 11 12 13 14 15						

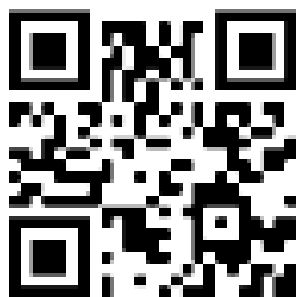
Зупинка 1. Бакотська затока

Назва затоки походить від назви села Бакота, що знаходилось на цьому місці до затоплення.

У перекладі з давньоруської мови означає бажане, чудове місце.

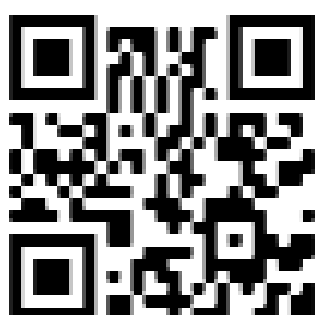
Знаходиться затока на території Національного природного парку «Подільські Товтри».

Глибина затоки сягає
 $10 + 25 - 8 + 13 - 6$

Клімат рівнозначний

Зелений маршрут
Староушицької ОТГ
«**Легенди Пониззя**»

Що за краса! Довкола глянуть любо!
Де ще знайдеш таких, як тут, красот?
Кримська сосна в тіні велетня-дуба,
Клени і граби гордо дивляться з висот.
То ж задивляюся на річку-чарівничку,
Де сильна, горда, неповторна, синьоока
Красується на втіху подолян
Перлина краю - Бакотська затока.

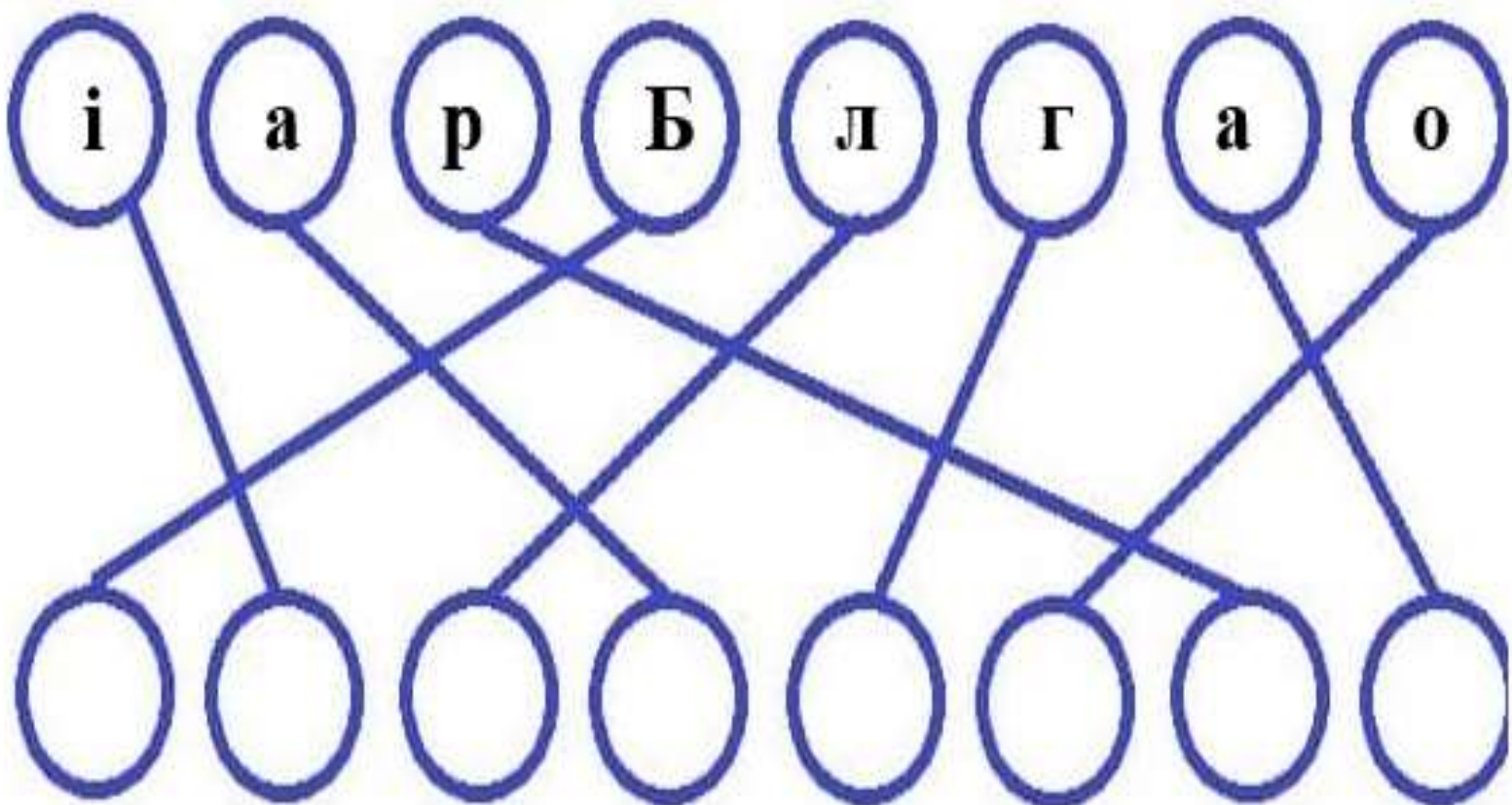

Бакотська затока відноситься до водно-болотяних угідь міжнародного значення і охороняється законом.

Вражаючий вигляд на Бакотську затоку можна побачити з найвищої точки

Зупинка 2. Біла гора

Стоїть гора, збігає час рікою
і негаразди плинуть повз водою.

Узвиштя «Біла гора» утворене твердими силурійськими вапняками. Від світлого кольору скельної породи походить і назва гори.

Легенда про Скелю кохання

Колись було село Бакота. Там жили заможні і бідні люди. Сталося так, що багата дівчина полюбила хлопця з бідної сім'ї. Кохання їх було чисте й велике. Та батьки дівчини не хотіли віддавати дочку за бідного юнака і їх спільна щаслива доля не склалася...

Що ж
було далі?

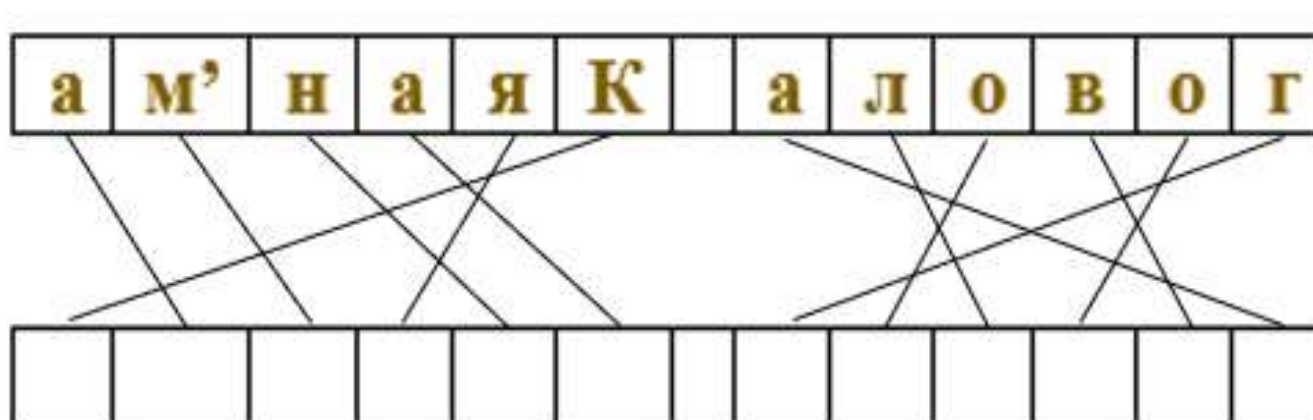
А ти як
думаєш?
Спробуй
здогадатися.

З тієї пори, кажуть люди, на тій скалі часто можна побачити багату дівчину і бідного хлопця, які гуляють, узявшись за руки, і про щось розмовляють...

Згодом ту скалу назвали «Скалою кохання». З тих пір сюди приходять закохані пари, сподіваючись, що вона принесе їм щастя і злагоду в їх майбутньому житті.

Білу гору вінчає ще одна химерна скеля. Її назва

Поміркуйте, чому така назва?

Тут знімалися сцени з фільму «Тарас Бульба».

Біла гора велично стоїть над Бакотською затокою.

Тут сяйвом виграє кришталь води й веселка посміхається і гнеться до дзеркала дністровської води.

А ще славиться Біла Гора... Відгадай загадку, та й дізнаєшся чим:

З-під землі біжить водичка, але це не озерце,
Не струмочок і не річка, а цілюще ...

е	ц	л	е	ь	р	е	ж	Д
5	8	6	3	7	4	9	2	1

Спускаючись крутою стежиною можна побачити аж три джерельця. Вода у них чиста та прохолодна, але різна на смак, та скрізь цілюща. Кажуть, найпівденніше джерело лікує хвороби очей.

Легенда про утворення цілющих бакотських джерел

Один грішник, розкавшись у злочині, прийшов до монастиря Білої гори, аби невтомною працею на благо інших заглушити голос власної совісті. Утім цей голос волав і волав, а душа все боліла, аж поки на вершині гори не зацвіло засохле дерево, біля якого він молився, а з під нього не потекла вода, котра розходилася по всій горі так, що й досі три джерела ніби рівномірно спускаються з однієї невидимої точки десь на вершині. Лише тоді зрозумів грішник, що пробачив його Господь.

Зупинка 3. Курник

Неподалік підніжжя Білої гори стоїть висока екзотична кам'яна скеля у формі гігантського «гриба», що оповита містикою.

Довідка: Містика (від гр. слова таїнство) - це віра в надприродне, божественне.

Скільки сов на скелі?

Скеля Курник є улюбленим місцем великих сов - пугачів, що занесені до Червоної книги України. Тому і назва її походить від порівняння з місцем проживання птахів.

За легендою - тільки наступить ніч, сови злітаються до «гриба», сідають на вершечку, починаючи кричати «пу-гу». Ці пташині крики при сильному вітрові відбиваються від стрімких скель над річкою і видаються дуже моторошними та страшними звуками. Говорили, що це пугачі виганяли злих духів із долини. Взагалі це місце має неабияку природну силу і береже чимало незвіданих таємниць.

Одна із них - центр відьмацтва.

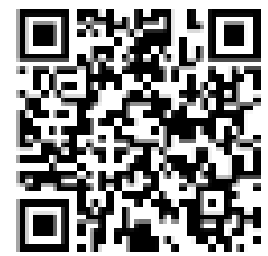
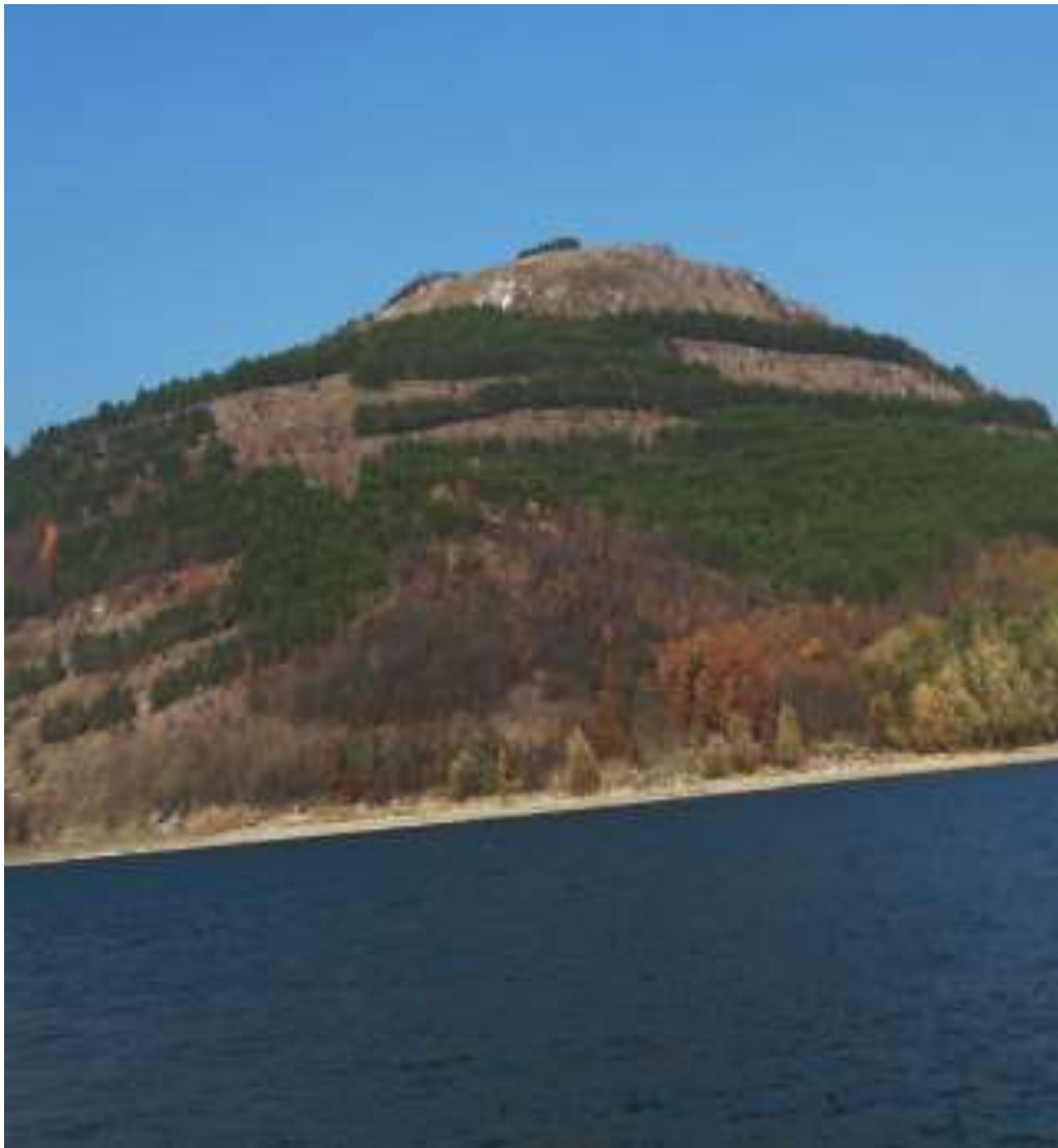
Колись у селі Бакота жив досить освічений поміщик Шиманський. Він записував народні перекази про використання зілля для лікування, для привороту чи відвороту. У ті давні часи люди шукали захист тільки в природі і були гарними знавцями трав. Дуже часто лікувальне зілля збирали неподалік скелі Курник. Збирачів і знавців трав чомусь називали «відьмаками».

Довідка: Зілля - це різноманітні, здебільшого запахні трав'янисті рослини, які мають лікувальні властивості.

Зупинка 4. Теремець

Бакотська затока представляє собою вигнуту підкову, яка надійно закрита з усіх сторін невисокими горами. Однією із них є, майже невідома для туристів, де панує неймовірна тиша, гора Теремець.

Легенди про походження назви гори Теремець

Перша легенда. Це було ще за часів Київської Русі. Тоді Бакотської затоки не було, а між горами тулилося поселення. Для бакотського воєводи і почесної знаті будувалися палаци, які називалися - тереми. Згодом ці тереми були зруйновані, а поселення дістало трішки змінену назву - Теремці. Неподалік від поселення височіла товтра, на вершині якої з північної сторони була висока скеля. Вона утворилася з двох інших високих скель, що були схожі на конусні вежі, між якими був вхід у велику печеру. Над входом звисала ще одна скеля, подібна до даху великого палацу (терему). Звідси і назва гори - Теремець.

Довідка: Товтри - сильно розчленовані скелясті вапнякові пагорби.

Друга легенда. Це було тоді, коли наш рідний край страждав від татарських нападів. Для того щоб попередити людей від нападів кочівників, на вершечку гори робили сторожові палатки. Вони були дуже схожі на теремочки. З того часу і почали називати гору Теремочки. Пізніше - Теремець.

Третя легенда.

Містичні сили Теремецької печери.

Теремецька печера, ніби природний тунель, проходила через усю гору наскрізь і виходила на південному схилі гори. Були часи, коли вершник міг проходити увесь прохід, не схиляючи голови. Але восени, коли здіймався північно-західний вітер, печера нагадувала природну аеродинамічну трубу. Вітер у ній набирав такої сили, що навіть дорослий чоловік не міг пройти з південного схилу на північний. При сильному вітрі утворювалися різноманітні звуки, схожі то на сичання змії, то на ревіння корови. У такий час голос Теремецької гори було чутно у ближніх селах, і кажуть, що за цими звуками люди наперед визначали погоду.

Сьогодні печера - це вузька щілина в хаотичному нагромадженні обвалів, яка через 20 м стає просто глибокою розколиною.

Довідка: Аеродинамічна труба - установка, де сильний потік повітря спрямовується знизу вгору.

Справжньою окрасою Староушицького краю є найбільша швидкоплинна річка Поділля

Зупинка 5. Дністер

Сучасна назва річки бере початок з часів Київської Русі і означає «Швидка вода». А от Стародавні греки називали річку - Тірас, римляни - Доматріс або Доматрус, турки - Турла, молдовани - Ністру. Спробуй знайти ці назви у таблиці нижче.

й	ц	у	к	е	н	г	ш	щ	з	х	ф
а	Т	р	Д	н	і	с	т	е	р	л	Д
ф	і	в	а	п	р	о	л	д	ж	с	є
я	р	ч	с	м	Т	и	т	ь	б	у	ю
й	а	ц	у	к	у	е	н	г	ш	р	щ
ф	с	і	в	а	р	п	р	о	л	т	д
с	м	и	т	ь	л	б	ю	й	ц	а	у
к	е	н	г	ш	а	щ	д	ж	я	м	в
Д	о	м	а	т	р	і	с	й	ц	о	в
а	п	р	о	л	д	ж	ч	с	м	Д	т

Всім відома легенда про назву річки Дністер – тобто та, що «дні стерла». А от юні екологи Настуся та Михайлик пропонують вам ознайомитись ще з однією маловідомою легендою про походження назви другої за довжиною річки України - могутнього Дністра.

Кажуть, десь далеко у горах Карпатах жив старий дідуган, який керував водоймами.

Там були густі ліси, які притягували хмари до землі. Тому у тому місці було багато вологи. Води збиралися під землею, вигравали собі, як хотіли. Та надвір їх дідуган не

пускав, бо якби вони всі повиходили, то наробили б шкоди. Між своїми друзями бігав собі маленький струмочок. Одного разу він побачив через маленьку тріщинку білий світ. Йому дуже захотілося пробігти ним. Почав струмочок благати дідугана дозволити йому побігати по подвір'ю. Та дідуган не хотів відпускати малого. Казав, що там, на горі погано.

- Пустіть! Там дуже гарно, - не відходив струмок.

- А ти звідки знаєш?

- Я бачив через щілину сонце, різних тварин і рослин...

- Шкода мені тебе, бо як вийдеш із нашого водного дому, то назад уже не зможеш повернутися і ми з тобою вже не побачимося.

Не один день дуже просив струмочок дідугана, то й він його відпустив.

Радісний рівчак вирвався на волю біля села Вовче та й побіг споглядати світ. Високі гори обходив, а малі розмивав. По дорозі набирався сили води. Так добіг він до моря. Поклонився великим водам від своєї гірської підземної родини. Море ж запитало:

- Чим можеш засвідчити своє походження?

Струмочок, який по дорозі став величною річкою, гордо відповів:

- Я приніс 2 кольорові камінці із самої верховини. А де ж вони?

Він довікола себе, а камінців немає. По дорозі вони стерлися об дно.

- То не добре, що ти не зміг донести ознак свого

походження, - сказало море.

Засумував струмочок. Та море заспокоїло його:
- За те, що свої ознаки ти на «дні стер», від сьогодні
всі будуть називати тебе - Дністер.

Величний Дністер у нашому краї має колоподібний вигин. Тут береги високі, круті, а місцями обривисті.

Навколишні краєвиди зачаровують своєю красою і просяться на полотно талановитих пейзажистів.

Довідка: Пейзажист - художник, який малює природу.

Одне з таких місць - Висока гора, що знаходиться вниз по течії річки від Бакотської затоки на лівому березі.

За давніх часів на цю гору при любій погоді виходив після важкого трудодня гончар Гурай, щоб відпочити та набратися сил. Адже, тут завжди прохолодно - «ївко», тобто «холодно».

Нині це улюблене місце, для тих, хто хоче залишитись наодинці з природою, отримати відчуття спокою та гармонії.

А далі, по течії нижче, височіє над синім плесом дністровських вод ще одна дуже красива та велична Дівич-гора, яка прославилася справжнім трикутником кохання.

Легенда «Про Дівич-гору»

Чому ж таку дивну назву має гора? Колись дуже багато років тому, в нашій місцевості жила бідна дівчина. Була вона дуже вродлива. До неї залицялися двоє мужніх хлопців, які хотіли на ній женитися. Дівчина вагалася кого вибрати, адже обидва були гарні, працьовиті, розумні, сміливі, сильні. До того ж їй подобались обидва. Придумала вона їм таке випробовування: «Хто швидше вибіжить на гору з каменем у руках, той і буде мені за чоловіка.» І от парубки наввипередки почали бігти до красуні та щастя відвернулося від них.

Ця легенда
теж немає
кінцівки?

Так! Так!
Фантазуємо
знову!

Дністровське водосховище накрило своїми водами «Дівичий яр», а от «Дівич-гора» і досі височіє над синім плесом вод Дністра.

Зачаровує своєю красою і синьою притока Дністра
річка

Легенда про Ушицю

Біля річки Дністер із сивої давнини проживали люди. Приваблювала їх сюди риба, водяна пшениця, всяка звірина навколишніх лісів, та неповторна краса природи. А ще звало до себе родюче подільське поле, яке розділяла така звивиста вузька наче вуж річечка. Вона ніби огортала все селище. Тут було так тихо, як в усі. Так і пішла назва річки Ушиця, а пізніше і село стало називатися Ушицею.

Довжина
 $50 + 60 - 10$

Ліва притока
Дністра

Річище дуже
звивисте

$300 - 100 + 21$
приток

На схилах Ушиці:
кварц, крейда, фосфати

Придолинні схили
порізані ярами

Зупинка 6. Урочище «Біла криничка»

Якщо бажаєте побувати наодинці з природою, то пропонуємо вам побувати у південно-східній околиці селища Старої Ушиці - унікальній природній перлині Хмельниччини - урочищі «Біла криничка».

Довідка: Урочище - частина місцевості, яка відрізняється від інших ділянок навколишньої місцевості.

Приваблює до себе урочище мальовничою природною казкою, яка ніби спеціально ховає від людського ока 5 джерел, розташованих на схилах яру.

Існує повір'я, що джерельна вода «Білої кринички» виводить з організму шкідливі речовини, поліпшуючи обмін речовин в організмі. Пояснення просте: вода проходить по шару бентонітової глини, яка наділяє її властивістю оберігати органи травлення. Джерело має і ще одну чародійну силу. Говорять про те, що коли довго немає дощу, то треба влити у криничку свяченої води і через три дні обов'язково піде дощ.

Джерельна
вода

Бентонітова
глина

Ідеальний
відпочинок

Зелені
легені

Зупинка 7. Панорама Карпат

Щось таємниче вабить знову і знову на...

““

И Й

””

Б

Так в народі називають пагорб, який знаходиться на північ від урочища «Біла криничка». Серед інших горбів він відрізняється своєю «пустотою» - немає ні одного деревця. Та притягує до себе Лисий горб своїм великим магнетизмом. Тут відкривається фантастична панорама, що схожа із краєвидами Українських Карпат.

Ж

Ц

Долину горба обвиває змієюю мальовнича річка. Красиво тут у будь-яку пору року. Та найказковіше навесні, коли весь горб вкривається квітами сон-трави, які прогнозують негоду, закриваючи та схиляючи квіти.

А ще, за повір'ям, наші предки вірили, що коли покласти чарівну квітку під подушку на ніч, то уві сні побачиш своє майбутнє.

Зупинка 8. Яр Селисок

Таку цікаву назву має ще один куточок нашого рідного краю, який також за своїми краєвидами нагадує гірський ландшафт Українських Карпат.

Довідка: гірський ландшафт - природно-територіальний комплекс.

Завдяки рівній поверхні верхнього схилу Селисок уже декілька років поспіль є найпопулярнішим місцем для польотів на парашані, адже тут достатня сила висхідних потоків повітря і потрібна висота для польоту.

Довідка: парашан - спортивний надлегкий, літальний апарат.

Назва місцевості «Селисок» походить від слів «селище» та «поселення».

Скелясті
сходивки
на дно

Печера
з вузьким
входом

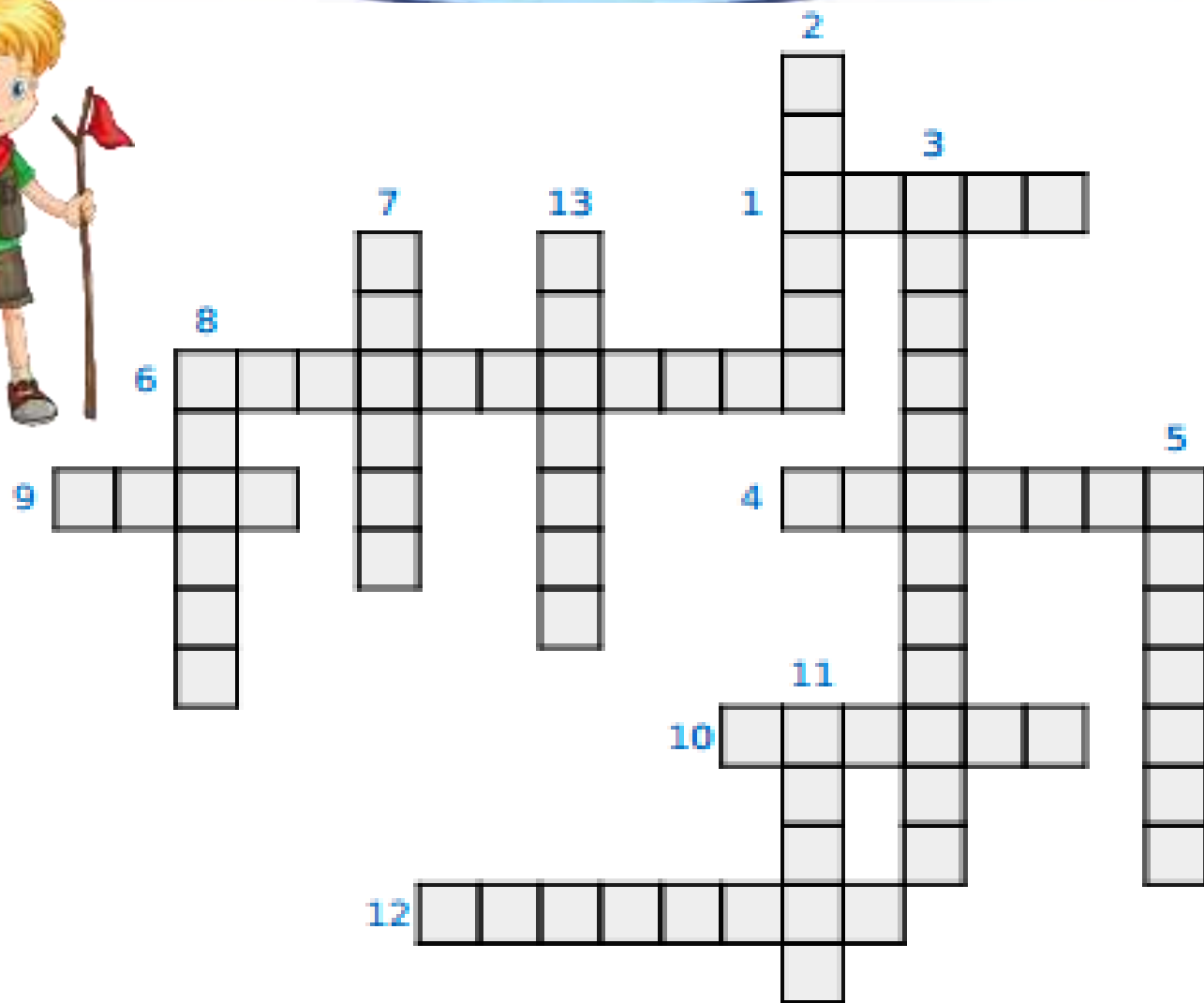
Зупинка 9. Молочний камінь

На території нашого рідного краю є абсолютно незаймана і разом з цим досить секретна локація, оповита таємничою легендою «Молочний камінь».

Легенда. *Одному чоловікові наснився віщій сон. Ранком розповів він людям, що наснився йому святий, який наказував не йти в поле, а сховатися в печері, що на високій горі над Студеницею, бо на село насуває великий загін турок. Люди на мотузках спустилися в глибоке провалля. Два тижня чатували турки людей, чекали коли від голоду люди будуть з печери вибиратися. А людям в печері голоду не було, там з-під каменя молоко потекло. Рідна земля захистила і нагодувала дітей своїх. З тих пір скелі з печерою називають «Молочний камінь».*

Зупинка 10. Розважальна

1. Горб, який притягує своїм магнетизмом.
2. Її називають Біла гора, Скеля кохання та Кам'яна ...
3. Молочний камінь - локація...
4. Яр, що має скелясті сходинки на дно.
5. Дівич-гора прославилася трагічним трикутником...
6. Вода джерел Білої кринички очищається шаром глини, що має назву...
7. Бажає удачі, бо схожа на підкову.
8. Найпопулярніший запит серед туристичних напрямів України у 2020 році.
9. На високій горі завжди...
10. Гігантський гриб, оповитий містикою.
11. Тихо, як в усі на річці...
12. Місце сили.
13. Стер і дні, і камінці.

Знайди слова-назви природних об'єктів

Т	О	Ц	Х	Л	Т	С	Б	А	К	О	Т	А	Ш	Ц
Ю	П	Я	Д	Н	І	С	Т	Е	Р	Й	О	Ш	І	Щ
Ю	Л	И	С	И	Й	-	Г	О	Р	Б	Ї	Р	Е	Є
Ь	У	Г	Ч	О	Т	О	У	Ш	И	Ц	Я	К	Т	Б
Ш	Й	Ч	Г	Ю	И	Я	Т	Д	Л	О	О	Ь	З	Л
М	О	Л	О	Ч	Н	И	Й	-	К	А	М	І	Н	Ь
Ф	В	К	Д	И	К	К	У	Р	Н	И	К	Є	Ю	Н
Ц	К	Є	Е	Д	І	В	И	Ч	-	Г	О	Р	А	Ф
Б	І	Л	А	-	К	Р	И	Н	И	Ч	К	А	Т	З
Н	Ю	Є	С	Е	Л	И	С	О	К	С	Ц	И	Н	Й
М	Щ	Ш	Т	Е	Р	Е	М	Е	Ц	Ь	Ь	У	Є	Ж
И	Б	Р	М	Б	І	Л	А	-	Г	О	Р	А	Й	Ю
М	В	И	С	О	К	А	-	Г	О	Р	А	Е	И	В
П	И	И	Д	Ь	Р	С	Х	П	В	М	Ч	Р	Х	Д
Й	Н	Є	І	М	Е	Е	О	Ц	Т	Ш	С	І	І	Ь

Список слів:

1. Курник	5. Теремець	9. Селисок
2. Біла криничка	6. Дівич-гора	10. Біла гора
3. Лисий горб	7. Ушиця	11. Бакота
4. Висока гора	8. Молочний камінь	12. Дністер

Неповторний аромат червонокнижного різнотрав'я

Відповіді

Яскравих барв додають нашому краю

Е Е М Т Л К И И

2 4 1 3 5 7 6 8

1. Бражник мертва голова.
2. Подалірій.
3. Поліксена.
4. Махаон.
5. Райдужниця велика.
6. Мнемозина.
7. Сатурнія руда

Багатство і своєрідність тваринного світу зумовлені особливостями ландшафту.

На півдні Хмельниччини можна спостерігати в природі за рідкісними видами братів наших менших.

Відповіді

Зупинка 11.
Збережемо природу від сміття!

Юні екологи, Настуся та Михайлик, дуже люблять фотографувати мальовничі краєвиди природи рідного краю. Та сьогодні вони не зробили жодного фото. Чому?

Розгляньте малюнок нижче. Що на ньому зайве?

← шкoda природі →

На жаль, скрізь, де з'являється людина, залишається сміття. З кожним днем, місяцем, роком кількість його з великою швидкістю зростає і завдає великої шкоди природі, нашому здоров'ю.

Що робити зі сміттям?

Куди дівати?

Як ліквідувати?

Та ні, ви тільки гляньте,
Природа наша плаче,
Бо звалища стихійні
Кругом нас виростають.

А цифри ще страшніші:
і 100, і 200, і 500,
і навіть 1000 років –
час розкладання сміття.

Ми можемо врятувати природу!!!

Прибирайте
за собою!

Вчіться
сортувати
сміття!

Давайте спробуємо разом
розсортувати сміття у контейнери.

Корисні підказки юним туристам від Настусі та Михайлика

Що робити, якщо заблукав?

Зупинись, присядь.

Зосередься, зберігай спокій.

Пригадай знайомі орієнтири.

Дорога завжди виводить до житла.

Як орієнтуватись на місцевості?

Мурашник - з південного боку,

мох - з північного боку дерева.

Гілля та листя густіше з півдня.

Пам'ятай про правила поведінки на воді!

Твоя безпека - в Твоїх руках.

Береженого - Бог береже!!!

ПІСЛЯМОВА

Любі хлопчики й дівчатка, разом із юними екологами ви змогли заочно ознайомитися з одним із мальовничих куточків - півдня Хмельниччини, що оповите голубими стрічками річок, дивовижними горами і містичними легендами Пониззя про природні об'єкти. Це дійсно чарівний край!!!

Саме тут можна побачити як на замріяній річці умивається чистою джерельною водою лелека, як яскравіє килим весняних первоцвітів, вдихнути на повні груди цілющі пахощі лікарського різнотрав'я, відчути силу вітру та «магнетизм»...

**Пізнавай, щоб зберегти!
Подорожуй, щоб отримати нові знання!**

Є в нашій рідній мальовничій Україні місця, де варто побувати кожному, адже природні об'єкти найповніше вбирають у себе нашу історію, віру та культуру. Далеко не завжди ця історія велична, часто вона буває навіть дуже драматичною і тим-більш виразною, але природа є своєрідним дзеркалом, вдивляючись у яке люди починають глибше пізнавати себе.

Створивши такий посібник, автор прагне, щоб підростаюче покоління більше пізнавало мальовничі куточки рідного краю, а також ділилося враженнями з іншими, бо в наш сучасний час діджиталізації, діти дуже мало звертають увагу на те, що нас оточує.

Матеріал посібника сприяє збереженню й охороні природи, активізує пізнавальний інтерес. Заочно подорожуючи зупинками мандрівки, її учасники збагачують та розширюють свої знання про природні об'єкти, їх особливості, походження, значення.

Посібник пронизує заклик до дітей охороняти природу, бо ж тільки у нелюда зможе піднятися рука, щоб зашкодити річці, горі, дереву, джерелу цілющої води, почувши легенду про них. А наведені в ньому давні легенди, що стали літописом про те, як наші далекі предки відстоювали свою волю і сприймали довкілля, виховують у нас гордість за наш рідний край з його минулим та шанобливе ставлення до навколишнього світу в якому живемо.

Список використаної літератури та електронних ресурсів

1. Говорун В.Д., Тимощук О.О. Річки Хмельниччини. Навч. посібник. - Хмельницький: Поліграфіст, 2010. 240 с. іл.
2. Горбняк Т., Бакота - затоплена доля./ - Хмельницький: Поділля, 2004.
3. Горбняк Т., Гомін золотої долини. / Медобори, 2006.
4. Інтерактивні методи навчання/ Упорядн. Стебна О.В., Соценко А.О. – Х.: Вид. група «Основа», 2006.
5. Пруцакова О.Л., Дім, в якому ти живеш. Навчальний посібник./ Київ: ТОВ «Гнозіс», 2007.
6. Сис-Бистрицька Т. Перлини Кам'янеччини/ Кам'янець-Подільський, 1992.
7. Розповіді старожилів колишнього села Бакота - Васишиної М. та селища Стара Ушиця - Павлюк Н.
8. Червона книга України: рослини Хмельниччини. Друге видання, виправлене і доповнене (Серія «Terra incognita: Хмельниччина»). /Автор Казімірова Л.П./ - Кам'янець-Подільський: Видавн. ПП Мошинський В.С., 2010. - 52 с. іл.
9. Флора Хмельниччини. Навчальний посібник Любінська Л.Г., Юглічек Л.С. - Хмельницький, «Поліграфіст», 2017. - 240 с.іл.

Електронні ресурси

Атаманчук О.В. Дидактична гра «Корисне сміття»:
<https://vseosvita.ua/library/didacticna-gra-korisne-smitta-240853.html>

Бакота красиві місця:
<https://www.facebook.com/groups/139347113276989/user/100017481782029>

Бакотська затока - карти Goole:
<https://www.google.com.ua/maps/place/>

Витік річки Дністер:
<https://tourturka.in.ua/vyznachni-mistsia/5-vytik-richky-dnister>

Врятуй світ! Все починається з тебе:
<HTTPS://GREENHEARTOFCARPATHIANS.COM/VRYATUJ-SVIT/>

Генератор головоломок:
<https://childdevelop.com.ua/generator/letters/puzzle.html>

Генератор QR кодів: <http://qrcoder.ru/>

Генератор кросвордів:
<https://childdevelop.com.ua/generator/letters/cross.html>

Генератор ребусів: <http://rebus1.com/ua/>

Green Ways - Зеленими шляхами світу на велосипеді: <https://www.facebook.com/greenwaysworld>

Дністер:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80>

Дністер (річка):

[https://vue.gov.ua/%D0%94%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80_\(%D1%80%D1%96%D1%87%D0%BA%D0%B0\)](https://vue.gov.ua/%D0%94%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80_(%D1%80%D1%96%D1%87%D0%BA%D0%B0))

ДНС України. Правила поведінки на воді:

https://www.youtube.com/watch?v=0Cq3lu_eELg

Екскурсія по маршруту Кам'янець-Подільський – Бакота «Шляхами століть»:

<https://www.npptovtry.org.ua/ekskursiya-po-marshrutu-kam-yanets-podilskuj-bakota-shlyahamy-stolit/>

Електронна бібліотека Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України: https://nenc.gov.ua/?page_id=1083.

Електронна бібліотека юннатів Хмельниччини:

http://hoencum.km.ua/?page_id=5

Інформаційний відеоролик для дітей про шкідливість сміття:

<https://www.youtube.com/watch?v=7mI0ZhcdK1w>

Зображення:

<https://www.google.com.ua/imghp?hl=uk&tab=ri&authuser=0&ogbl>

<https://www.pngwing.com/en/free-png-bysej>

<https://www.pinterest.ru/pin/631207704014337803/>

<https://totrdlo.ru/uk/znachenie-smailika-napisannogo-simvolami-smaily-iz-simvolov-znachenie.html>

Зупини сміття – врятуй світ!:

<https://pustunchik.ua/ua/online-school/ecology/zupyny-smittia-vriatyj-svit>

Картинки: <https://www.vectorstock.com/popular-categories> <https://www.freepik.com/>
<https://www.freepng.ru/>
<https://www.vecteezy.com/>
<https://www.vectorstock.com/>

Козак TV:

<https://www.youtube.com/watch?v=tqWOGwUQmoE>

Коротко про головне. Що робити, якщо Ви загубились в лісі?:

<https://www.youtube.com/watch?v=zgZSgmOq2kY>

Легенди Пониззя - зелений маршрут Староушицької ОТГ:

<https://www.facebook.com/legendyponyzzia>

Мандруємо разом: «Бакота – українська Атлантида»:

<https://rivne1.tv/news/80857>

Методика виховної роботи. Методика проведення заочних подорожей:

<http://psihdocs.ru/metodika-vihovnoyi-roboti-metodika-provedennya-zaochnih-podoro.html>

Молочний камінь:

<https://zruchno.travel/ObjectEntity/ObjectEntity?lang=ua&idCrm=2c1fb8c8-6d7b-ea92-704f-58bd72a6dd8e>

Мультити українською - Збережіть країну від сміття:

https://www.youtube.com/watch?v=-CG5bPaO_F4&t=48s

Повчальний мультити: скільки лиха завдає жуйка:

<https://www.youtube.com/watch?v=8HC7q6WyLgo>

Природа рідного краю:

<https://levkolarisa.blogspot.com/2020/12/blog-post.html>

Пугач. Зимуючі птахи України. Серія «Природне довкілля». Пізнаймо світ разом!:

<https://www.youtube.com/watch?v=RwezdTt8VZE>

Roman Brechko:

<https://www.facebook.com/olga.basun/videos/3815417935169353>

Сергій Бабкін - Де би я (official video):

<https://www.youtube.com/watch?v=bPzMVCSGBxNA>

Слободянюк В. Авторські відео природи Староушицького краю. Староушицький заказник:

<https://www.npptostry.org.ua/p037/>

Толстіхін С. Авторські фото та відео природи Староушицького краю.

<https://www.facebook.com/tolstikhin.sergey>

Фартушняк Т. [Дністер - мальовнича перлина Поділля](#)

<https://www.facebook.com/groups/748990085485633>

Червона книга України:

<https://redbook-ua.org/animals/region>

Це Бакота. Дністер. Хмельницька область:
<https://www.youtube.com/watch?v=Du7Ho6Z3XkE>

Yaroshevski M. Авторські фото та відео природи Староушицького краю.

<https://www.facebook.com/iaroshevski>

Левко Л.А. Авторські фото та відео природи Староушицького краю.

